

Regionkontoret – Centrum för hållbarhet
Matilda Thorén

UTREDNING AV VÅRD SOM INTE KAN ANSTÅ, BESLUT OM UTÖKAD SUBVENTIONERAD VÅRD TILL ASYLSÖKANDE, TILLSTÅNDSLÖSA OCH GÖMDA

Bakgrund

Denna utredning har genomförts mot bakgrund av uppdrag RF 24–19 från Hälso- och sjukvårdsförvaltningens förvaltningsplan 2024–2026, ”Genomför utredning enligt uppdrag avseende vård som inte kan anstå för asylsökande/papperslösa”.

I maj 2011 inlämnades ”Utredningen om vård för papperslösa m.fl.” till regeringen. Utredningen föreslog att asylsökande och papperslösa personer oavsett ålder ska erbjudas subventionerad hälso- och sjukvård av det landsting inom vilket de bor eller vistas. Vården ska erbjudas i samma omfattning som till bosatta personer.

Innan utredningen var läget gällande vilken vård icke folkbokförda har rätt till begränsad. Asylsökande och gömda vuxna hade ingen rätt till subventionerad vård och papperslösa enbart rätt till omedelbar (akut) vård, något som FN kritiserade Sverige för. En annan farhåga och kritik som lyftes var att frågan är svår för vårdpersonalen att hantera etiskt och moraliskt.

Region Västmanland agerade snabbt inför den kommande lagändringen och den 19 september 2012 beslutade landstingsfullmäktige att asylsökande, gömda och papperslösa som stadigvarande uppehåller sig i Västmanlands län ska ha rätt till sjukvård, tandvård samt habilitering och hjälpmedel på samma villkor som för folkbokförda i Västmanlands län.

En lagändring som gav asylsökande, gömda och papperslösa rätt till vård som inte kan anstå trädde i kraft 2013-07-01. Regionfullmäktige fattade 2013-06-18 §79 ett beslut om att tidigare beslut gäller, med förändringen om kostnaden om vård som inte kan anstå där avgiften för gruppen är sänkt enligt lag till 25 kronor för så kallad sjukvårdande behandling och 50 kronor för besök hos läkare.

Ett av de uppdrag Socialstyrelsen fick av regeringen var att ta fram vägledning för vad som är vård som inte kan anstå. Den listan är idag omfattande och det är upp till den behandlande vårdpersonalen att göra bedömningen om den vård som ges är vård som kan anstå eller inte.

Socialstyrelsens definition

För att kunna implementera beslutet om utökad tillgång till vård som inte kan anstå används Socialstyrelsens sammanställning. Utifrån sammanställningen kan det konstateras att de flesta insatser som görs inom vården i Västmanland är vård som inte kan anstå. Det rör sig därmed om få besök per år som klassas som vård

som kan anstå och där asylsökande, gömda och tillståndslösa ska avlägga avgift som en västmanlänning.

I Socialstyrelsens sammanställning om vad som är vård som inte kan anstå inryms följande:

- akut vård och behandling (omedelbar vård)
- vård och behandling som är mer än omedelbar vård, det vill säga lagen omfattar inte bara akut vård
- vård och behandling av sjukdomar och skador där även en måttlig fördröjning kan innebära allvarliga följder för patienten
- vård som kan motverka ett mer allvarligt sjukdomstillstånd
- vård för att undvika mer omfattande vård och behandling
- vård för att minska användningen av mer resurskrävande akuta behandlingsåtgärder
- vård som är följdinsatser av vård som getts (inklusive psykiatrisk vård)
- mödrahälsovård
- preventivmedelsrådgivning
- vård vid abort
- läkemedel som omfattas av lagen om läkemedelsförmåner
- smittskyddsinsatser
- en hälsoundersökning (om den enskilde inte redan har fått det)
- hjälpmedel vid funktionshinder (om inte patienten kan få tillgång till sådana på annat sätt)
- sjukresor eller transport i samband med vårdtillfället
- tolk i samband med vårdtillfället.

Denna vård omfattar alla typer av vård så som somatisk och psykiatrisk hälso- och sjukvård samt tandvård. Vård för personer med särskilda behov (som utsatts för tortyr, allvarliga övergrepp eller trauma) bör bedömas särskilt omsorgsfullt.

Om vården som ges ska räknas som vård som inte kan anstå eller ej måste alltid avgöras i det enskilda fallet av den behandlande läkaren, tandläkaren eller annan ansvarig vårdpersonal.

Verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser

Verksamhetsmässiga konsekvenser

Intäkter för vård som kan anstå har genom åren varit låga. Tabellen nedan visar hur många patienter per år som fått vård som klassats som vård som kan anstå.

År	Antal patienter	Summa intäkt patientavgift
2020	146	51.442kr
2021	181	67.603kr
2022	356	89.327kr
2023 fram till november	341	88.786kr

Vid granskning av patientärendena ovan konstateras att flera av de insatser som gjorts i själva verket handlat om vård som inte kan anstå. Det utökade beslutet om att ge vård som kan anstå har delvis medfört att fel avgift tas ut när bedömning ska göras i varje enskilt fall.

Att frånga den utökade rätten till vård ger en enklare registrering av patienten och lägre risk för ojämlikhet i vården. Upphävandet av beslutet minskar även administrationen i och med att det blir tydligare vilken vård som kan ges och inte ges.

Administrativa konsekvenser

På grund av beslutet om att ge vård som inte kan anstå till ett subventionerat pris ökar det administrativa arbetet. Om inte denna möjlighet till bokning finns, finns inte heller möjlighet att efterforska patienterna i ovannämnd grupp. De kommer endast bokas in inom begreppet vård som inte kan anstå, vilket gör att personal i centralkassor och receptioner inte behöver reflektera över bedömningen om vården kan anstå eller ej, denna bedömning görs av legitimerad personal vid bokning av besöket.

Ekonomiska konsekvenser

Vid fortsatt användning av beslut vård som kan anstå kommer det administrativa arbetet fortgå. Om beslutet skulle upphävas skulle det leda till att patienter som fortsatt önskar vård och behandling inom begreppet vård som kan anstå har fortsatt rätt till detta men får således två val.

1. Att avstå vården, då den inte är nödvändig samt att den inte kommer kosta regionen mer resurskrävande vård och behandling längre fram.
2. Att bekosta vården själv till full kostnad.

Hållbarhet

Prövning av barnens bästa

Asylsökande, gömda och tillståndslösa barn har oberoende beslut om utökad rätt till vård som kan anstå, rätt till vård på samma grunder som folkbokförda barn.

Rätten till vård kvarstår och blir mer tydlig om Socialstyrelsens ram för vad som är vård som inte kan anstå följs.

Invånarperspektiv

Region Västmanland är en av fem regioner som ger subventionerad vård som inte kan anstå för gruppen asylsökande, gömda och tillståndslösa. Detta ger en tydlighet i hur vården i Sverige fungerar.